

Stuknummer: 24.013072

Aan:
College B&W Schagen
Gemeenteraadsleden Schagen
Postbus 8
1740 AA Schagen

Gemeente Schagen, 11 maart 2024

Per post en per e-mail postbus8@schagen.nl

Betreft: Toeristisch stimuleringsfonds

Geachte heer Simco Kruijer,

In het gesprek met u en uw ambtelijke ondersteuning op 7 februari 2024 hebben wij de impasse met elkaar besproken. De wens van de OFS sector R&T is dat het toeristisch stimuleringsfonds per 1 januari 2025 uitgevoerd gaat worden. Deze uitvoeringsdatum is ook unaniem door de gemeenteraad in een motie aangenomen. De gemeente wil echter uitstel tot 1 januari 2026 vanwege de Lange Termijn Planning.

Uit het gesprek is heel duidelijk gebleken dat de gemeente haar standpunt niet wenst te veranderen. Als sector hebben wij plan B gelanceerd: Binnen 4-6 weken zouden wij, met hulp van Bureau Blaauwberg, met goed werkbare voorstellen komen om de impasse te doorbreken. Inmiddels heeft het bureau een procesnotitie d.d. 1 maart 2024 kant en klaar. Zie bijlage.

Wij willen graag tijdens ons geplande overleg van 28 maart, deze procesnotitie als agendapunt bespreken en vernemen gaarne dan uw standpunt.

Als OFS sector R&T zien wij heldere voorstellen en kansen om een werkbare relatie voor beide partijen te realiseren.

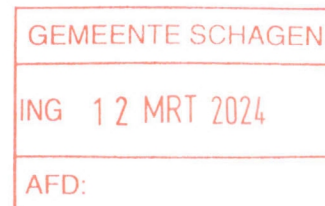
Wij vernemen gaarne uw reactie.

Met vriendelijke groeten

Voorzitter Ondernemers Federatie Schagen sector Recreatie en Toerisme
Telefoon: 06 53 36 07 05 E-mail: recreatie@ondernemendschagen.nl
p/a Kanaalkade 63 - 1756 AD T Zand

Bijlage: Blaauwberg Procesnotitie over voorstel OFS voor toeristisch stimuleringsfonds dd.1-3-24.

Deze brief gaat ook per e-mail naar [REDACTED].

Procesnotitie over voorstel OFS voor toeristisch stimuleringsfonds

Door Aart van Bochove, bureau Blaauwberg, in opdracht van de
Ondernemers Federatie Schagen Sector Recreatie en Toerisme

Leiden / Schagen, 1 maart 2024

De Ondernemersfederatie Schagen Sector Recreatie en Toerisme (OFS) heeft aan Blaauwberg gevraagd om een onafhankelijke visie te formuleren op de dreigende impasse in de relatie tussen de toeristisch ondernemers en de Gemeente Schagen. Inzet van de impasse is de behandeling van de toeristenbelasting (TB) en het voorstel van de OFS om 20% van de opbrengst onder te brengen in een fonds, van waaruit de ondernemers mede-regie kunnen voeren over de bestedingen aan de toeristische infrastructuur.

Ik schets in deze notitie eerst de aanleiding, formuleer dan het kader waarbinnen de situatie in Schagen beoordeeld moet worden en sluit af met een aanzet tot een praktische aanpak.

De aanleiding

Schagen is een toeristische hotspot. De toeristenbelasting bedraagt in 2024 twee euro per persoon per overnachting. De voorziene opbrengst bedraagt 3 miljoen (begroting 2024 Gemeente Schagen). Er wordt dus uitgegaan van anderhalf miljoen overnachtingen. Van het tarief van 2 euro is €0,04 bestemd voor de Ondernemers Federatie Schagen voor het aanmoedigen van innovatie in het toerisme. Dat zal dus gaan om een bedrag van omstreeks 60.000 euro.

De TB wordt betaald door de exploitanten van de accommodaties en is te beschouwen als een vaste kostenpost, net als energie, afvalbehandeling, btw of wat ook. Maar de politieke context van de TB is anders. Gemeentebesturen zijn vrij in het vaststellen van de TB-tarieven en ze voeren er ook beleid mee. Anders dan andere vaste lasten, maakt de TB onderdeel uit van het lokale politieke speelveld. Aanbieders van accommodatie vermelden de TB vaak apart op de rekening voor hun gasten. Daarmee wordt ook een element van concurrentie geïntroduceerd: een lage 'gemeentetax' als lokkertje voor gasten.

De gemeente Schagen heeft de TB voor 2023 met 30% verhoogd en voor 2024 nog eens met 15%. Ongeacht de achtergrond daarvan, kwam dat voor veel ondernemingen op een lastig moment. De toeristische sector verkeert nog in de naweeën van de coronacrisis. Die naweeën zijn vooral financieel van aard: belastingsschulden. Ondernemers staan nog in de stand van scherp calculeren.

De OFS heeft de TB-verhoging geaccepteerd als een voldongen feit. Dat kan ook niet anders: de gemeente heeft ten principale het recht om gemeentelijke belastingen te verhogen. Alleen het lokale politieke debat begrenst de ruimte. Er hoort, met andere woorden, een verhaal bij de TB.

Om maar een stug voorbeeld te noemen: Amsterdam heeft de TB voor 2024 vastgesteld op 12.5% van de overnachtingsprijs. Dat is gebeurd tegen de achtergrond van toeristische 'overdruk', congestie, vervuiling en de breed levende wens om af te komen van low budget toerisme en de woekering van airbnb verhuur. Dat zijn totaal andere omstandigheden dan in Schagen aan de orde zijn. Het gaat dus om een beoordeling op de passendheid van de tariefsvoering bij lokale omstandigheden.

In het lokale politieke debat heeft de OFS ingebracht te streven naar een mede-regie over de besteding van de TB-opbrengsten. Het voorstel is concreet om 20% van de opbrengst af te zonderen in een fonds, bestuurd door de ondernemers. De OFS wil daarover in overleg treden met de gemeente. De OFS realiseert zich daarbij overigens dat die 20% niet zo maar vrij besteedbaar is. Er moet continuïteit zijn in financiering en beheer van toeristische voorzieningen. Mede-regie wil niet zeggen dat alles anders moet, het wil wel zeggen dat er meer samenhang en meer samenwerking komt.

Het voorbeeld voor de OFS is het fonds op Texel, dat al een reeks van jaren functioneert en sterk heeft bijgedragen aan het klimaat tussen ondernemers en gemeente om gezamenlijk beleid en investeringen in de toeristische sector vast te stellen.

De gemeenteraad van Schagen heeft het voorstel van de OFS unaniem omarmd en in een motie vastgelegd. De motie spreekt letterlijk uit:

De gemeenteraad van Schagen in vergadering bijeen op 11 juli 2023,
Constaterende dat:

- De sector Toerisme van de OFS als een serieuze partner gezien mag worden van de gemeente
- Als gemeente en sector toerisme structureel meer samen werken aan het verbeteren van de toeristische kwaliteit, zal dat een meerwaarde zijn voor de gemeente in zijn geheel
- De Brancheorganisatie Hiswa/Recron de plannen van de Toeristische sector ondersteunt
- Daarmee de toeristische belevingswaarde en de kwaliteit hiervan toekomstbestendig wordt gehouden, ook voor onze inwoners
- Er al gemeenten zijn waar dit gebeurt zoals Texel met STIFT – www.stiftexel.nl

Overwegende dat:

- De sector Toerisme graag wil samenwerken met de gemeente en daarbij wil helpen met het verbeteren van de toeristische kwaliteit in onze mooie gemeente
- De sector Toerisme graag een stichting wil oprichten, die gaat fungeren als contractpartner van de Gemeente Schagen teneinde een deel van de opbrengsten uit de toeristenbelasting voor het hiervoor genoemde doel te bestemmen
- Deze financiën ten bate komen aan allen die wonen, werken en recreëren in onze gemeente Schagen.

Roept het college op:

- In de komende periode een visie en beleid op te stellen waarin een Stichting Toeristisch Investeringsfonds Schagen (STIS) zou kunnen bestaan
- Voor de volgende kadernota dit aan de raad te presenteren, zodat dit kan worden geïmplementeerd in de begroting 2025 en verder

En gaat over tot de orde van de dag.

Namens de fractievoorzitters:

CDA
W. Vonk

JESS lokaal
L. Dignum

PvdA
V. van Vuuren

Seniorenpartij
M. Mulder

De dreigende impasse in de relatie tussen gemeente en OFS spitst zich nu toe op het jaartal: de unaniem aangenomen motie en de OFS gaan uit van een start van het stimuleringsfonds op basis van de begroting voor 2025. Het College van B&W zet in op tenminste een jaar uitstel, om drie redenen:

- De gemeente gaat werken met een Lange Termijn Planning (LTP), de werkwijze vergt veel gewenning van college en ambtelijke organisatie. De werkwijze geeft enerzijds meer sturingsmogelijkheden voor raad en college maar loopt anderzijds ook tegen beperkingen aan (ambtelijke capaciteit)
- Het College wil de vorming van een fonds vanuit de TB-opbrengst betrekken bij het opmaken van de toeristische agenda voor de kop van Noord-Holland. Dat document moet in december 2024 klaar zijn, dat is te laat om nog een start van het Schager fonds per 1 januari mogelijk te maken
- Het College heeft meer tijd nodig om zich een beeld te vormen van de Texelse aanpak.

Dit zijn drie praktische argumenten. Het eerste en derde argument zeggen wezenlijk niets anders dan dat er wat tijd nodig is. Het tweede argument is wat onhandig: je kunt niet eerst een uitvoeringsprogramma voor de Noordkop vaststellen en daarna pas een vergaande vernieuwing van de rolverdeling bespreken. Maar daar is ook nog wel uit te komen.

Maar in het huidige opinieklimaat tussen OFS en gemeente zijn deze praktische argumenten voldoende om tot een impasse te komen. Het probleem zit wellicht wat dieper dan die praktische argumenten. De ondernemers hebben geen zicht op de politieke richting. Ze zoeken een perspectief in hun relatie met de gemeente.

De context

Voordat we naar de TB kijken, moeten we nog iets opmerken over de context.

Deze notitie is geschreven voor de Sector Recreatie en Toerisme van de OFS. Maar deze sector treedt natuurlijk op binnen de samenhang van de OFS als geheel.

Schagen beschikt over een ondernemersfonds op woz-basis: een fonds dat beschikbaar is voor ondernemersinitiatieven en dat gevoed wordt met een deel van de ozb voor niet-woningen. Dat is echter een heel klein fonds, onvoldoende om het speelveld in Schagen goed te bepalen. Sinds enige tijd beraadt de OFS zich op de optie om dat fonds uit te bouwen tot een volwaardig fonds, naar het voorbeeld van onder meer Den Helder, Enkhuizen, Uitgeest, Hilversum, Leiden, Utrecht, Groningen, Súdwest-Fryslân en nog 50 anderen. In al die gemeenten dragen die fondsen veel bij aan het ondernemingsklimaat. Er is niet alleen vrij besteedbaar geld voor investeringen van ondernemers in hun gezamenlijke belangen, er ontstaat ook meer balans in de relatie van de ondernemers met de gemeente. Een goed georganiseerd speelveld zorgt voor beter overleg, meer rust en meer lange termijn visie. Die voordelen zijn met het kleine Schager fonds onvoldoende te realiseren. En er is veel te doen. Enkele jaren geleden zag een korte selectie van ambities binnen de OFS er al zo uit:

Ondernemers Federatie Schagen
<ul style="list-style-type: none">• Goed georganiseerd overleg tussen OFS en sectoren en de gemeente, behoud bedrijvencontactfunctionaris, voortzetting ondernemersfonds• Overheidsopdrachten zo structureren dat ze voor aanbesteding aan het lokale bedrijfsleven in aanmerking komen• Woonwerkcombinaties en nieuwe vormen van bedrijvigheid mogelijk maken in Omgevingsplannen• Professionaliseren van de regionale en bovenregionale lobby
Sector Detailhandel

<ul style="list-style-type: none"> • Flexibiliteit in ruimtelijke bestemmingen in de (kleine) kernen, om nieuwe initiatieven te ondersteunen • Verkoop van eigen getelde producten langs de weg stimuleren • Handhaven van het beleid voor Perifere Detailhandel • Samenwerking van ondernemers, pandeigenaren, gemeente, horeca en cultuur in de ontwikkeling van nieuwe centrumfuncties
Sector Industrie & Bedrijven
<ul style="list-style-type: none"> • Ruimtelijke plannen flexibiliseren om te kunnen inspelen op snelle veranderingen in productieprocessen • Behoud van milieuruimte voor zwaardere categorieën (vanaf categorie 3) • Opwaardering van N9, N245 en N 248 • Inlopen regionale achterstand glasvezelnetwerk • Versterking van de positie van het Regionaal Opleidingen Centrum
Sector agribusiness
<ul style="list-style-type: none"> • Bedrijven faciliteren die passen in het Seed Valley concept • Schaalvergroting mogelijk maken • Huisvesting voor arbeidsmigranten • Verkeersveiligheid in het buitengebied versterken met parallelwegen en fietspaden
Sector toerisme & recreatie
<ul style="list-style-type: none"> • Opbrengst toeristenbelasting gebruiken voor stimulering van de toeristische sector • Investeren op vergroten diversiteit van het toeristisch aanbod en op seizoensverlenging • Nieuwe route-elementen ontwikkelen, zoeken naar een onderscheidend icoon zoals een wandelpromenade aan zee • Professionalisering van de regionale promotie • Optimaliseren van de parkeerfaciliteiten bij de stranden
Sector horeca
<ul style="list-style-type: none"> • Nieuwe doelgroepen aanboren voor werk in de horeca • Bestrijding van oneerlijke concurrentie door zuipketen en para-commerciële aanbieders • Eenheid van uitleg en handhaving bij tegengaan drinken en roken door minderjarigen

De OFS werkt op dit moment nog aan de plannen voor een volwaardig fonds. Het fonds zal ook aan de niet-toeristische bedrijven de mogelijkheid verschaffen om via de belastingkas de krachten te bundelen. Het ondernemersfonds en de plannen voor een toeristisch stimuleringsfonds komen dus uit dezelfde ambitie voort: meer regie van de ondernemers over hun eigen ondernemingsklimaat. In omvang zal het ondernemersfonds overigens een stuk kleiner zijn dan opbrengst van de toeristenbelasting worden. Maar dan nog kunnen ze elkaar zeer versterken.

Voorlopig heeft de toekomst van de TB nog een eigen aanvliegroute. Daar gaat de rest van deze notitie over.

Overwegingen

We gaan eerst het kader opschrijven waarbinnen de dreigende impasse in Schagen over de toeristenbelasting beoordeeld moet worden.

Ten eerste. Het woord 'fonds' kan in Schagen tot verwarring leiden. Er zijn verschillende 'potjes' die gevuld worden met geld dat via een gemeentelijke belasting bij ondernemers wordt geheven en waar ondernemers een vorm van zeggenschap over hebben of willen hebben. De situatie is historisch gegroeid en stamt voor een deel nog uit de Gemeente Zijpe, een van de samenstellende delen van het huidige Schagen, in 2014. Het gaat om:

- Een ondernemersfonds gevoed met een klein deel van de opbrengst van de ozb voor niet-woningen. De opbrengst – ongeveer een ton – is zo klein, dat het geen wezenlijke invloed

heeft op het speelveld en het investeringsklimaat. Wel is het een begin van een gemeentebrede financiering: alle betalende van zakelijke o.z.b. doen mee

- Een bedrag van vier cent per toeristische overnachting dat uit de opbrengst van de Toeristenbelasting wordt afgezonderd en wordt toegevoegd aan het ondernemersfonds, met de afspraak het in te zetten voor toeristisch-recreatieve stimulering. Alweer: een welkom bedrag, maar te klein om gewicht in de schaal te leggen
- Een BIZ in de binnenstad van Schagen. BIZ staat voor Bedrijven Investeringszone een is een bijzondere belasting voor een beperkt gebied, in dit geval het centrum van Schagen. Een BIZ bestaat op basis van een werkplan van vijf jaar, dat wordt goedgekeurd door de gemeente.

Een toeristisch investeringsfonds naar Texels model is door de OFS niet bedoeld als een verdere optuiging van deze kleine reeks. De inzet is om tot een bundeling en stroomlijning te komen. Er is beraad gaande over een doorontwikkeling van het ondernemersfonds naar een volwaardig fonds dat het speelveld nu wel goed en definitief kan organiseren. In de eindsituatie zou dat fonds nauw moeten samenwerken – of zelfs in één middenstroom moeten meegaan – met een toeristisch stimuleringsfonds. We komen er zo op terug. We zouden de situatie in Schagen kunnen samenvatten met de vaststelling dat er wel bouwstenen zijn voor zelfbeheer of zelfbestuur door ondernemers van financiële middelen die ze via de belastingheffing verkregen hebben, maar dat er naar omvang en inrichting een modernisering nodig is.

Nu eerst verder met de Toeristenbelasting.

Ten tweede. Het idee achter de TB is dat toeristen als tijdelijke bewoners van een gemeente een appèl doen op voorzieningen als wegenonderhoud, water, reiniging en infrastructuur. Het is redelijk dat ze daar financieel aan bijdragen. Omdat individuele toeristen niet te belastingen zijn, wordt de last opgelegd aan de bedrijven die het meeste baat hebben bij toeristen: de accommodaties. Daarmee wordt op zich voorbij gegaan aan gebate bedrijven die dagjesmensen accommoderen, zoals restaurants en culturele instellingen, maar dat is een verhaal voor een ander moment.

Tegenover de druk die toeristen op voorzieningen en infrastructuur leggen, staat hun betekenis voor woon- en leefklimaat. Toeristische voorzieningen als fietspaden en straatmeubilair worden ook door de eigen bewoners gebruikt. Wellicht nog belangrijker is dat in de wat dunner bevolkte gebieden tal van voorzieningen – van winkels en garages tot zorgposten – zonder toeristen niet kunnen bestaan. Denk de toeristen weg en sommige gebieden zouden verpauperen. En dan is er natuurlijk de keten van toeleveranciers aan de toeristische bedrijven, van aannemers tot voedselleveranciers. De bijdrage van het toerisme aan de regionale welvaart en werkgelegenheid is meer dan alleen het personeelsbestand van de eigenlijke beddenaanbieders. Je kunt de baten van het toerisme onmogelijk met een schaarste knippen tussen ondernemers en regio. Ze zijn volkomen met elkaar verweven. Je kunt dus ook nooit de publieke (gemeentelijke) kosten voor het toerisme exact berekenen. Elk verband dat je legt tussen de TB-opbrengst en de gemeentelijke uitgaven, is arbitrair. Het hangt er helemaal vanaf wat je beleidsverhaal is.

In deze zin is de TB totaal anders dan de reinigingsheffing. Dat is ook een belangrijke gemeentelijke heffing, maar daarvan is volkomen duidelijk dat die uitsluitend mag dienen voor afvalbehandeling.

Legalistisch gezien kan de gemeente volkomen eenzijdig de tarieven vaststellen en is de TB voor de ondernemers een voldongen en verplicht feit. Maar politiek gezien is er een zekere ruilverhouding. Een van de politieke principes onder elke belastingheffing is het Engelse 'no taxation without representation'. Als je belasting betaalt, mag je stem gehoord worden in discussies over de besteding

ervan. Daarom stelt niet de 'uitvoerende macht' (kabinet, colleges van b&w) de tarieven vast, maar de wetgevende macht (parlement, gemeenteraden). Je bent er, met andere woorden, niet met alleen een belasting opleggen. Je moet als overheid ook werken aan contraprestaties: goede dienstverlening, investeringen, veiligheid, in woon- en werkklimaat, enzovoort.

Ten derde. De twee forse verhogingen op rij van de TB – nota bene in de nasleeptijd van corona - roepen de vraag op wat het beleidsverhaal er achter is. Dat blijkt er nauwelijks te zijn. In de stukken is alleen terug te vinden dat het tarief in Schagen zelfs met de verhogingen nog steeds een stuk minder is dan het gemiddelde van de Nederlandse gemeenten (omstreeks 3.50 euro). Dat overtuigt niet. Er zijn gemeenten die om plaats-specifieke redenen helemaal geen TB heffen, andere gemeenten zitten juist zeer hoog in de boom (we noemden Amsterdam al). De onrust onder de betalende van de TB is door het ontbreken van een politiek verhaal goed verklaarbaar. Als het gemiddelde in Nederland de norm is, kunnen ze nog een aantal niet-beargumenteerde verhogingen tegemoet zien. Dat is geen goed perspectief.

Ten vierde. Wat zou het politieke verhaal rondom de TB moeten zijn?

Je kunt je natuurlijk een politiek debat voorstellen waarin de ondernemers TB betalen en de gemeente vertelt wat ze allemaal voor het toerisme doet. Maar dat werkt niet, om redenen hierboven genoemd: er is geen een-op-een verband te leggen tussen de TB en de toeristisch uitgaven. Wat wel werkt is een variant maken op dat net genoemde representatiebeginsel: zeggenschap, regie en participatie. Er moet een verband gelegd worden tussen de TB en een vorm van regievoering door de ondernemers. Deze kijk op de TB bestaat al langer in Schagen en het is logisch dat de acceptatie-met-frisse-tegenzin van de TB-verhoging door de ondernemers dit verhaal weer actueel maakt.

In juli 2022 leverde Blaauwberg aan de OFS een notitie aan met de titel "Ondernemend Schagen en het vestigingsklimaat: op weg naar een stabiel speelveld". Deze notitie ordende de interne discussie in de OFS over de mogelijke uitbouw van het kleine Schager ondernemersfonds tot een volwaardig fonds op ozb-basis. Die notitie raakte al aan de problematiek rondom de TB. Ik citeer uit het stuk van juli 2022:

"Onze ideale oplossing zou zijn het storten van de opbrengst van de TB in de kas van het ondernemersfonds, met een 'trekkingsrecht' van de aanbieders van accommodaties op die opbrengst. Dan wordt de TB, net als het ondernemersfonds, echt ondernemersgeld. Mogelijk zou de TB een slag omlaag kunnen, maar dat is eigenlijk een bijzaak. Hoofdzakelijk zou zijn dat toeristische en niet-toeristische ondernemers in dezelfde boot zitten en gezamenlijk hun verantwoordelijkheid voor het gebied kunnen nemen.

Maar we weten dat dit wel een verre stip op de horizon is. Op dit moment zou het uit de algemene middelen van de gemeente halen van de TB een groot gat slaan in de gemeentebegroting. En de ondernemers zouden waarschijnlijk ook niet direct weten wat ze met het geld zouden moeten doen. We merken het al op: er is opbouwtijd nodig. () Een oplossingsrichting is de opbrengst van de TB onder regie brengen van de aanbieders van accommodatie. We hebben geleerd van andere plekken in het land waar een 'vrede' gesloten is over de TB. () Er is het voorbeeld van de gemeente Wijdmeren, waar een tariefsverhoging van 140% tot veel commotie leidde. Daar (wordt binnenkort) een convenant afgesloten, met een aantal procedurele afspraken tussen gemeente en ondernemers. We denken voor Schagen nu nog niet aan zo'n convenant. Voor ons is cruciaal dat de ondernemers zicht krijgen op de bestedingen van de gemeente aan de toeristisch-recreatieve infrastructuur en daar over kunnen meepraten. Het dwingt de gemeente om scherp na te denken over de dienstverlening aan toeristen en toeristische ondernemers en het dwingt de ondernemers om scherp na te denken over het type bestedingen waarmee ze het toerisme willen ondersteunen. Wat is precies goed voor het toerisme en de overige economie? Moet het gaan om bewegwijzering, beveiliging, extra reiniging, stewards, promotie? Voorzieningen dus die specifiek op toeristen en recreanten zijn gericht? Of om verrijking van het verblijfsklimaat in z'n geheel met cultuur, sport, economische kennis, hulp aan start-ups? Acties die aan alle inwoners en bedrijven ten goede

komen? Of misschien zelfs aan acties om investeerders en nieuwe bewoners naar Schagen te halen? Een ander goed voorbeeld is de gemeente Leiden, waar in de loop van enkele jaren de opbrengst van de TB één op één bestemd is geraakt voor citymarketing. De TB-opbrengst wordt in het ondernemersfonds gestort onder de conditie dat de hoteliers vanuit het ondernemersfonds de regie voeren. Dat doen ze dus in orkestratie met andere ondernemers. Dat leidt tot vergaande integratie van acties van marketeers met het centrummanagement, met parkmanagers, met de kennisinstellingen. Het heeft geleid tot de bijzondere figuur dat de hoteliers de gemeenteraad niet om een verlaging, maar juist om een verhoging van de TB gevraagd hebben. En de citymarketing is een succes, gedragen niet alleen door de hoteliers, maar door alle ondernemers. Voor Schagen is dit voorbeeld niet te kopiëren. Het gaat in Leiden om minder en vooral andere toeristen (zakelijk en congres). Maar we komen al een heel eind als er inzicht zou komen in de opbrengst van de TB en de toeristische bestedingen van de gemeente en met de mogelijkheid voor de ondernemers om daar een vorm van regie in te voeren. Het draagvlak voor een belasting stijgt enorm wanneer je als belastingbetaler zelf een medeverantwoordelijkheid draagt voor de besteding. Voor Schagen is dit een begaanbaar en passend pad om de komende jaren uit te rollen”.

Deze tekst dateert van zomer 2022. We zijn nu twee TB-verhogingen verder. Dat de OFS nu aandringt op een ‘Texels model’, is een teken dat de ruil ‘belasting versus co-regie of zeggenschap’ zich bij de ondernemers aan het vestigen is. Dat is een omstandigheid waar de gemeentepolitiek z’n voordeel mee moet doen. De boodschap is feitelijk: akkoord die belasting, maar we willen vanuit ondernemerschap en creativiteit mederegie voeren over de investeringen in de toeristische infrastructuur. En nog anders: ‘wij ondernemers willen medeverantwoordelijk zijn voor het woon- en werkklimaat in Schagen. Natuurlijk zijn daar goede afspraken voor nodig, maar met unanimité in de raad staat er een stevig uitgangspunt.

Ten vijfde. De OFS heeft de behoefte aan medeverantwoordelijkheid de vorm gegeven van een investeringsfonds naar Texels voorbeeld. Vervolgens is de discussie net iets te snel naar een eindbeeld gegaan met de daarbij behorende details. Er lagen al statuten op tafel. Dat is niet een goede volgorde. Statuten zijn een niet al te belangrijk sluitstuk van een vormgevingstraject. En dat vormgevingstraject is weer het sluitstuk van een politiek gesprek. Het gaat erom dat Schagen een eigen pad kiest voor participatie door de ondernemers. Texel is daarbij een inspiratiebron. Dat de gemeente zich op ‘Texel’ – of welk voorbeeld ook maar – wil oriënteren, ligt voor de hand.

Overigens geeft de OFS zelf ook aan dat niets van de gedane voorstellen over een Schager toepassing van ‘Texel’ een status van harde eis heeft. Het gaat om een geloofwaardige beweging van de gemeente naar meer participatie en co-regie door de ondernemers.

Ten zesde. Van de dreigende impasse in de relatie tussen gemeente en toeristische ondernemers bestaat natuurlijk ook een spiegelbeeld: het gemeentelijk perspectief. Los van de raadsbrede steun voor het idee van een toeristisch stimuleringsfonds op basis van de TB, spelen vanuit dat perspectief tenminste de volgende complicaties:

- De OSF spreekt een vergaande ambitie over zelfsturing uit, maar laat het bij het neerleggen van die wens bij college en ambtelijke organisatie. Er is te weinig ‘opvolging’ van de ambitie. Er bestaat kennelijk een verwachting dat de gemeente die ambitie gaat vormgeven, maar daar is te weinig inhoudelijk ‘bouw materiaal’ voor en de uitvoeringscapaciteit is schaars
- Het ontbreekt nog aan een inhoudelijk kader. De prioriteit ligt bij de gezamenlijke toeristische agenda voor de Noordkop. Als die er is (voorzien voor eind-2024), is duidelijk welke inhoudelijke doestellingen met de vorming van een fonds vanuit de TB gediend gaan worden

- De ondernemers gaan in het opstellen van die agenda volop betrokken worden. Ze zijn niet ‘in the lead’, maar als er na het vaststellen van de agenda alsnog over de vorming van een fonds gesproken kan worden, zullen ze niet voor inhoudelijke verrassingen komen te staan
- Het is bekend dat er in ondernemend Schagen al enige tijd over fondsvorming gesproken wordt. Maar de gemeente heeft nog geen inzicht in de achterliggende aanpak en kan ook niet goed schakelen in de discussie,.

Er liggen al met al geen inhoudelijke of politieke blokkades tegen fondsvorming. Als we een diagnose moeten stellen, luidt die dat het gewoon niet lekker loopt. Zowel ondernemers als gemeente zitten nu in de wachtkamer. Het is zoeken naar een manier om nieuwe dynamiek te krijgen. Overigens is dat precies het doel van de fondsvorming – op welke fiscale basis ook maar: meer gelijkwaardigheid in de samenwerking en het overleg tussen overheid en ondernemers, meer visie en professionalisering aan de kant van ondernemers zodat ze beter de regie kunnen voeren.

Conclusie

Je kunt als overheid het geld en het beleid voor toeristische stimulering wel bij je willen houden vanuit de gedachte aan controle en beheersing. Dan is het toch interessant om te kijken naar al die gemeenten die de zeggenschap over de TB – of een deel daarvan – aan de ondernemers hebben overgelaten. En nog breder: naar al die gemeenten met een ondernemersfonds, waarin de ondernemers zelf de beschikking hebben over de inzet van een deel van de belastingcapaciteit. Steeds blijkt: er gebeuren geen rare dingen. Ook ondernemers hechten aan continuïteit, professionaliteit en rechtmatigheid. Je kunt het als overheid best loslaten; er komen na verloop van tijd veel initiatieven mee vrij.

De hierboven geciteerde motie over het toeristisch stimuleringsfonds dateert van juli 2023 en noemt 1 januari 2025 als startdatum. Tussen juli 2023 en januari 2024 is niets gebeurd. En pas in januari 2024 volgt de mededeling dat het een jaar later wordt, om praktische redenen. Zoals we al schreven is tenminste een van die praktische redenen – eerst de toeristische agenda voor de Noordkop, dan pas kijken naar een investeringsfonds – niet handig. Je zou de aanstaande beheerders van dat investeringsfonds volop moeten laten meepraten en mee-beschikken over de agenda.

We hebben al aangegeven dat het te vroeg is om je vast te leggen op Texel als eindbeeld. Maar het zou een gemiste kans zijn om het jaar 2024 niet te gebruiken voor een begin van participatie. Dit jaar moet gebruikt worden voor geloofwaardige stappen naar co-regie en ‘ondernemerszelfbestuur’. Dat kan ook in voorlopigheid, met een convenant of bestuursafpraak. Er is toch tijd nodig om tot een gedragen en professionele aanpak te komen.

Het blijft publiek geld. En ten principale blijft de gemeente eindverantwoordelijk. Maar ook dat kun je prima juridisch en praktisch afhechten.

Hoe verder?

De raadsbreed aanvaarde motie van 11 juli 2023 was mede geïnspireerd door de inspraakreactie van de OFS bij de behandeling van de verordening voor de TB op 20 juni 2023. Die inspraakreactie neemt

de komende tariefsverhoging als voldongen feit aan. De inzet is nu: participatie. Een citaat uit de reactie:

“Onze sector draagt 2,5 miljoen TB af aan de gemeente. Dan mogen wij toch wel gezien worden als een serieuze partner van de gemeente? Helaas zoals met jullie besproken is dit niet zo. Daarom willen wij graag op een andere manier samenwerken met de gemeente.

Wat is nu onze missie?

Wij willen de gemeente Schagen helpen met het verbeteren van de toeristische kwaliteit in onze mooie gemeente. Denk hierbij aan bijvoorbeeld openbare toiletten, fietsenstallingen, verfraaien strandopgangen, fiets/wandelpaden en routes, straatmeubilair, uitkijktoren, evenementen, lokale toeristen 'VVV'-app, Kustbus, infomagazine, digitale media (AI) enzovoort.

Ons voorbeeld is Texel. Hier is al vanaf 2009 een toeristisch investeringsfonds: een deel van de Toeristenbelasting wordt daar geïnvesteerd in het toeristische product. www.stiftexel.nl Een paar voorbeelden: Uitkijkpunt, de Jurk en het scheepswrak, Koksopleiding (wonen/werken/leren), Fiets je tas vol lokale producten, Mountainbikeroute. Het voorstel:

Laat ons als sector in eigen regie (in een stichting) 20% van de jaarlijkse toeristenbelasting investeren ten bate van de verbetering van de toeristische kwaliteit. Dit geld investeren wij t.b.v. aan allen die wonen, werken en recreëren in de gemeente Schagen. Onze brancheorganisatie Hiswa/Recron ondersteunt onze plannen. Zo kun je de toeristische belevingswaarde en de kwaliteit toekomstbestendig houden, ook voor onze inwoners.

Als we nu met politieke ogen naar deze ondernemersambitie kijken, dan vallen drie dingen op:

- Aan de toon kun je je politiek gesproken 'geen buil vallen'. Het gaat strikt om samenwerking, versterking, bundeling van belangen van toeristen en bewoners. In het Engels: 'an offer you cannot refuse'
- Ook aan de inhoud kun je je politiek gezien geen buil vallen. Alle genoemde voorbeelden – zowel van de eigen Schager agenda als van Texel – zijn regulier, doen geen wenkbrauwen fronsen. De meerwaarde van participatie en co-regie door ondernemers betekent niet dat alles nu ineens anders moet. Het betekent wel iets voor het 'eigenaarschap': regulier beleid waarover ondernemers gesproken hebben, is beter verankerd, wordt breder gedragen, maakt meer energie los. Het is het verschil tussen 'zelf doen' en 'laten doen'. Natuurlijk kunnen ook bestedingen aan de orde komen die nu nog niet in beeld zijn (een voorbeeld dat op dit moment circuleert, is digitale informatieborden. Zo'n voorziening vergt voortdurende updates. Dat werkt doorgaans alleen wanneer ze in beheer zijn bij een nabije, direct belanghebbende partij: de ondernemers ter plekke). Als ondernemers eenmaal door hebben dat ze iets te beslissen hebben, kan er veel creativiteit los komen
- Alleen het eindbeeld – 20% van de TB-opbrengst naar en Texels model – kan problematisch zijn. De opbrengst van de TB is weliswaar fors verhoogd, maar dat geld is gebruikt als algemeen dekkingsmiddel en is dus niet meer vrij beschikbaar. 20% van de opbrengst – om en nabij 600.000 euro – afzonderen voor een 'Texels' fonds, zou een gat slaan van die omvang. Anderzijds: er gaat nu al op basis van de viercentenregeling om 2% van 3 miljoen (omstreeks 60.000) naar een innovatiefonds onder beheer van de OFS. Tussen die 2% en de 20% is ook wel weer een route te construeren.

We hebben de afgelopen twintig jaar een explosie gezien van situaties waarin ondernemers zelf over een deel van de belastingcapaciteit kunnen beschikken: honderden gebieden met een BIZ of een reclamebelasting, ruim 50 gemeentebrede fondsen op ozb-basis, tientallen constructies met ondernemersregie over de toeristenbelasting. De moraal is steeds dat ondernemers niet alleen afhankelijk moeten zijn van een gemeentelijke agenda of een regionale overheidsagenda. Een autonoom budgetgebied prikkelt ze om zelf een agenda op te bouwen en daarin te gaan investeren. We noemden eerder het voorbeeld van Leiden, waarin de TB-opbrengst integraal aan citymarketing wordt besteed en geheel door ondernemers (de hoteliers) gedragen wordt. Het heeft geresulteerd in

een stabiele en almaar groeiende marketinginspanning, goed toegerust voor lange termijn planning, met een brede Europese impact. Dat ging niet vanzelf en ook met de feitelijke overdracht van de TB-opbrengst aan de hoteliers is eerst geëxperimenteerd. Er is vertrouwen nodig, en ervaring.

De ambitie van de OFS hoort, kortom, bij deze tijd. Het verschil met de BIZzen, reclamebelastingen en ondernemersfondsen is dat de ondernemers de beschikking kregen over nieuw geld. De toeristenbelasting is bestaand geld en het verschaffen van toegang aan de ondernemers tot de opbrengst gaat ten koste van iets. De recente verhogingen van de TB in Schagen hadden gebruikt kunnen worden om zonder pijn voor de algemene dienst van de gemeente een begin te maken, maar die kans is op dit moment voorbij. Er moet dus geleidelijk, met kleinere stappen, gewerkt worden aan een eigen budgettaire ruimte voor de ondernemers.

Maar wel per direct: uitstel tot 2025 is niet nodig en zou verspilling van het momentum zijn dat in de raad en bij de ondernemers bestaat.

Het zou als volgt kunnen:

1. De werkzaamheden aan de Kopagenda zijn nog maar net begonnen. Nu al dreigt de participatie door ondernemers onder een slecht gesternte plaats te gaan vinden. Dat kan voorkomen worden door de regie in het Schagense stuk van de Kopagenda bij de ondernemers te leggen: de gemeente stelt de middelen voor onderzoek en bureau-ondersteuning beschikbaar aan de OFS, natuurlijk onder voorwaarden van tijdigheid en kwaliteit. De OFS krijgt daarmee niet alleen de prikkel, maar ook de mogelijkheid om zelf in positie te komen, een visie te formuleren, prioriteiten aan te geven en de ondernemers te organiseren. En de gemeente wordt verlost van de ervaren eenzijdigheid dat de ondernemers alleen maar ambities formuleren die de gemeente moet uitvoeren
2. Er moet daarnaast een voorlopig overzicht komen van alle uitgaven in de gemeentebegroting die aan het toerisme gerelateerd zijn. Er staat op dit moment 391.000 euro aan toeristische uitgaven in de begroting, tegenover een TB-opbrengst van 2.960.000. Als je de cijfers zo naast elkaar zet, blijkt de TB inderdaad een algemeen dekkingsmiddel te zijn.

We laten de forensenbelasting – nog eens 2.2 miljoen nog buiten beschouwing. Deze belasting wordt opgelegd aan de ongeveer 3650 personen die minimaal 90 dagen per jaar in Schagen kunnen beschikken over een vakantiewoning of stacaravan. De gedachte achter de FB is dat de tijdelijke bewoners wel druk uit oefenen op de gemeentelijke voorzieningen, maar geen inwoner zijn van de gemeente en dus ook niet meetellen bij het vaststellen van de algemene uitkering van 'Den Haag' voor de gemeente. Het verschil met de TB is dat de FB door de gast betaald wordt en de TB door de ondernemer, los van zijn besluit om de TB al of niet door te belasten aan de gast. In theorie zouden ook deze tijdelijke bewoners zich kunnen organiseren om tot een vorm van betrokkenheid bij het beleid rondom de FB te komen. Ze betalen immers belasting, maar hebben geen invloed op de besteding, ook niet via de stembus.

De 'contraprestatie' van de 391.000 euro is op zich beperkt: er zit veel beleidsvoorbereiding en marketing in. Maar het ligt natuurlijk genuanceerder. Veel uitgaven in andere hoofdstukken van de begroting (verkeer, klimaat, natuur, ruimtelijke ordening) hebben een toeristisch medegebruik. Samenwerking van gemeente en ondernemers zou zich op dat brede perspectief moeten richten. Mogelijk kom je dan op een veelvoud van die 391.000

Bij de OFS leeft de gedachte dat alleen al in meer ondernemersgedrevenheid van de marketing veel winst te behalen valt. De website Holidu zocht uit op basis van google zoekwoorden de meest populaire kleine bestemmingen in Nederland zijn. Schagen en de Noordkop ontbreken geheel in de top-30. Dat is opvallend, omdat Veere en Sluis wel prominent figureren, plaatsen die een met Schagen vergelijkbaar

pakket aan voorzieningen bieden. Er is werk aan de winkel.

3. Er komt een 'paritaire' werkgroep (ondernemers en gemeente) die een inventarisatie gaat maken van alle begrotingsposten die voor de toeristisch-recreatieve ondernemers relevant zijn. Dat moet een 'op de hand gewogen' inspanning worden: een voorlopige afbakening van het domein waarover gemeente en ondernemers met elkaar willen praten. Geen uitvoerig onderzoek, maar een kijk vanuit de praktijk
4. De lijst wordt gesplitst in een lijst met uitgaven waarover de ondernemers een adviesrecht krijgen: de posten worden toegelicht, ondernemers kunnen daar al in vroege fase van het opstellen van de begroting vragen over stellen en opinies ten beste geven
5. Er komt daarnaast een lijst met instemmingsrecht. Met name uitgaven die ondernemers direct raken en waar zij hun ondernemerschap (investerings, publieksacties) aan kunnen verbinden, komen op deze lijst terecht. Het ligt voor de hand dat deze 'instemmingslijst' in het begin klein is, maar geleidelijk langer kan worden
6. De OFS verplicht zich om de werkzaamheden met betrekking tot advisering en instemming te verankeren in ondernemend Schagen. Dat betekent dat informatie vanuit het paritaire overleg gedeeld gaat worden met actieve ondernemers, zodat ze zo goed mogelijk kunnen aanhaken
7. Langs deze weg ontstaat gezamenlijke agendavoering van gemeente en ondernemers. Tal van organisaties voor centrummanagement zijn op dezelfde manier begonnen, met een groeiend stuk van de agenda waar de ondernemers 'in the lead' zijn. Een centrummanagement heeft een centrummanager nodig: een persoon die partijen verbindt en agenda's voorbereidt. Dat is ook in Schagen aan de orde: er zou een aanjager van het toeristisch overleg moeten komen die zelf door de begroting heen gaat, voorstellen doet, met beide geledingen contact houdt. Dat kan een parttime-functionaris zijn (12 uur per week?), maar belangrijk is dat hij of zij het vertrouwen van beide partijen heeft
8. Met deze werkwijze zou in 2024 en 2025 ervaring kunnen worden opgedaan. Eind-2025 moet onderzoek naar de stand van zaken duidelijk maken hoe het verder kan. Dan is formalisering van de posities van de ondernemers in budgetafspraken aan de orde
9. De werkwijze voor de periode van 2^e kwartaal 2024 tot en met 4de kwartaal 2025 kan in een bestuursakkoord of convenant worden vastgelegd. Onderdeel van dat convenant is ook de afspraak dat de TB niet verder wordt verhoogd, tenzij de ondernemers instemmen met een verhoging ter voeding van hun eigen investeringspositie
10. Tenslotte zou naar de 4 cent regeling gekeken kunnen worden. Die vier cent die per overnachting nu uit de TB-opbrengst wordt gehaald om een mini-innovatiefonds te voeden, ligt al jaren vast en is te weinig om als echte prikkel vore co-regie of zelfbestuur te functioneren. Hij zou verdubbeld of verdrievoudigd kunnen worden bij wijze van voorschot, terug te betalen op het moment dat er een meer definitieve en meer substantiële constructie bestaat. Dat zou in 2026 het geval moeten zijn.

Slot

We hebben hierboven opgemerkt dat er naast een toeristisch fonds ook gewerkt wordt aan een ander initiatief, namelijk een gemeentebreed fonds op woz-basis. Het zijn gescheiden trajecten: een gemeentebreed fonds geldt voor alle belastingplichtigen in de categorie niet-woningen en gaat over 'nieuw' geld. Terwijl een toeristisch stimuleringsfonds alleen over de aanbieders van accommodatie en over 'bestaand' geld gaat. Ze kunnen ook los van elkaar bestaan en het zijn twee verschillende trajecten voor ideeënvorming en besluitvorming.

Maar ze hebben wel veel met elkaar te maken. Dat gemeentebrede fonds wil het ondernemingsklimaat in de hele gemeente een oppepper geven. Dat wil een toeristisch fonds ook – zo hebben de toeristische ondernemers het althans geformuleerd: voor alle bezoekers en bewoners van Schagen – al is het bestedingspatroon anders. Beide fondsen gaan uit van het beginsel 'voor en door ondernemers', met zelfregie en zeggenschap. En beide fondsen gaan uit van een helder speelveld met goede samenwerking met de gemeente, dankzij meer gelijkwaardigheid. En beide fondsen zullen nauw contact houden met elkaar.

In de techniek - een of twee stichtingen, afspraken met de gemeente, kasstromen, verantwoording en noem maar op - is daar heel goed uit te komen. Het begint bij de goodwill van beide kanten (ondernemers en gemeente). Waar het nu om gaat is het benutten van de dynamiek. Een raadsbreed aanvaarde motie en een bereidheid van ondernemers en gemeente om op korte termijn een begin te maken: dat momentum moet niet gemist worden.